

Pallo József

Gondolatok a rendészet fogalmi és alkalmazási kérdéseiről¹

A rendészettel foglalkozó elméleti és gyakorlati szakemberek körében visszatérő kérdés: hogyan lehet a rendészet fogalmát meghatározni, illetve a fogalomalkotáskor milyen szempontokat kell figyelembe venni. Kétségtelenül fontos, hogy a munka középontjában – mintegy vezérmotívumként – a gyakorlati megfelelés és az elméleti meg-alapozottság szintézisére való törekvés álljon. Nehezíti, vagy inkább inspirálja a feladat teljesítését az a körülmény, hogy a rendészettudomány talán napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő tudományterülete, amelynek szinte azonnal kell – a jogszabályi keretek között – elfogadható válaszokat adnia az újabb és újabb kihívásokra. Ennek megfelelően alapvető fontosságú annak vizsgálata, hogy rendelkezünk-e olyan tudományos igényű, időtálló és megfelelően absztrakt fogalommal, amely kifejezi a rendészet legfontosabb vetületeit, illetve rávilágít a rendészeti tevékenység szerzteágazóságára. Előadá-somban ennek a problémának néhány aspektusára szeretném felhívni a figyelmet.

Polémia a fogalom központi elemének értelmezéséről

A közigazgatás tudomány bővelkedik olyan fogalmakban és intézményekben, amelyek definiálása körül a viták időről-időre újraélednek. Hosszabb távon ez magától érte-tődő jelenség és egyszerűen abból következik, hogy nincsenek örökérvényű kategóriák, ugyanis a fogalmak tartalma kisebb-nagyobb mértékben megváltozik.² Esetenként azon-ban viszonylag rövid időn belül megtörténik egyes fogalmak és intézmények újraér-telmezése. Rögtön tegyük hozzá: ennek is megvan, pontosabban meglehet a pozitív elője-lű következménye. Ezek a megállapítások a rendészetre és központi elemére, a közbiz-tonság definiálására vagy körülírására is maradéktalanul ráillenek. Bizonyításként álljon itt két citátum. Az egyik a közigazgatási jog egyik klasszikusától, Lorenz von Steintől ered, aki 1870-ben vetette papírra e sorokat: „Az államigazgatás egyik ágában sem szük-séges annyira a lehetőségig tiszta fogalom-meghatározás, mint a közrendészetnél, mert történeti okokból egy részben sem uralkodott a felfogásban annyi zavar, mint ebben”.³ A másik idézet, amely egy meghatározott összefüggésben fogalmazódott meg, Finszter Gézától származik: „A rendészet fogalom tartalmának meghatározásához a magyar köz-igazgatási tudományos irodalom egész könyvtára való adalékkal szolgál”.⁴

1 A Rendőrtisztviselők Főiskolán – a Magyar Tudomány Napja alkalmából – 2006. november 2-án rendezett szakmai konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

2 Elegendő arra utalni, hogy például más volt az önkormányzás fogalma a XIX. században, és más napja-inkban.

3 Stein – Kautz: Az államigazgatás és az igazgatási jog alapvonalai. Budapest, 1890. 104. old.

4 Finszter Géza: Rendészet vagy rendvédelem. Belügyi Szemle, 2001. 3. szám. 89. old.

A tudományos aspektusokat előtérbe helyező problémafelvetés hazánkban kétségtelenül Concha Győző⁵ nevéhez fűződik, aki akadémiai székfoglaló értekezésében⁶ leszögezi: „...nincs az állami és társadalmi jelenségek között még egy, melynek természete iránt annyira eltérne a tudományban és az életben a felfogás, mint a rendőri működés iránt”.⁷ A téma vizsgálatának kiindulópontjaként ekképp foglal állást: „A rendőrség természetének megállapítása a rend és különösen azon rend iránti eligazodást kíván, amelyet közrendnek nevezünk”.⁸ Concha Győző különös hangsúllyal vizsgálta a korabeli szakirodalom két uralkodó nézetét⁹, és megállapította, hogy a német álláspont a „közjó” államhatalmi biztosításával jellemezhető, míg a francia regula az emberi és polgári szabadságjogokból indul ki, és azon alapul, hogy a közrendet a jog hozza létre. Érdekes ellentmondás, hogy a korszak meghatározó kézikönyvei sem utalnak egységes felfogásra. A Magyar Jogi Lexikon nem magyarázza a „közrend” fogalmát¹⁰, az erre vonatkozó fejtegetéseket a „rendészet” címszó alatt taglalja, míg a Közgazdasági Lexikon¹¹ szintén kerüli a „közrend” definiálását, azonban a „közbiztonság” címszó alatt próbál valamiféle magyarázatot adni, fokozva ezzel az egyébként is zavaros helyzetet. Látható ugyanis, hogy a címszóválasztás francia befolyást mutat, a magyarázat viszont egyértelműen német hatásra utal.

Összefoglalva elmondható, hogy Concha Győző szerint a rendészet központi eleme a közrend, amely fennállása „...attól függ, hogy ha tényezői, a nekik szánt működést háborítatlanul, a jog szabályai szerint, az államm cél követelményei szerint kifejthetik”.¹² Ezen szintetizált megállapítás tudományos előzményeként feltétlenül vissza kell utalnom Karvasy Ágost¹³ véleményére, aki szerint a rendészet tárgya „...azoknak a veszélyeknek és háborításoknak az elhárítása, amelyek származhatnak vagy az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől”.¹⁴ Az itt fogalmilag megjelenő, elhárítást végző állami hatóság tevékenységének súlypontja az egyén életének biztosítása, Csiky Kálmán¹⁵ szavaival: „...a természet és az emberek fejekzetetlen ereje által fenyegetett egyéni biztonság védelmezve legyen.”¹⁶

Igen tanulságos és érdekes, ha a két világháború közötti időszak legnagyobb közigazgatási jogtudósa, Magyary Zoltán¹⁷ vonatkozó álláspontját is megismerjük. Szerinte a rendészeti tevékenység, összevetve az államigazgatás többi ágával, sajátos jegyeket mutat, ugyanakkor „A rendészet [...] hatásköre a közigazgatás minden ágába bele-

5 Concha Győző (1846-1933) jogász, egyetemi tanár, az MTA tagja.

6 A rendőrség természete és állása szabad államban. MTA. Budapest, 1901.

7 Concha i. m. 307. old.

8 Concha i. m. 310. old.

9 A német tudományos nyelvben a „Polizeiwissenschaft” tárgya az „Ordnungsschutz”, a rendvédelem, míg a franciában a „police” elsősorban a „science de la sécurité publique”-ot, azaz a közbiztonság-tudományt jelenti.

10 Szerkesztette Márkus Dezső. Budapest, 1898-1907. VI. kötet.

11 Szerkesztette Halász Sándor és Mandello Gyula. Budapest, 1900. III. kötet.

12 Concha i. m. II. old.

13 Karvasy Ágost (1809-1896) közigazdász, egyetemi tanár, az MTA tagja, több jogi tankönyv szerzője.

14 Karvasy Ágost: A közrendészeti tudomány és a culturlpolitika. Pest, 1870. I. old.

15 Csiky Kálmán (1843-1905) történeti és jogi fordító, közigazgatási jogász, egyetemi tanár, költő.

16 Csiky Kálmán: A magyar állam közigazgatási joga. II. kötet. Budapest, 1889, 63. old.

17 Magyary Zoltán (1888-1945) jogász, egyetemi tanár. A magyar közigazgatás egyik legnagyobb reformátora.

nyúlik, ezért tartozik az általános igazgatáshoz”.¹⁸ Célja határozottan az, hogy biztosítsa az általános nyugalmat, biztonságot, békét, azonban nem pozitív, hanem védő, elhárító tevékenység, és ezért különbözik a szakirányú közigazgatástól. Magyary a rendészet fogalmát egyszerűen ragadja meg – eszerint: „Rendészetben a közrendnek egyesek által való megzavarása elleni védelmet kell érteni”.¹⁹

Az utóbbi néhány évtizedben ismét előtérbe került a rendészettel, és annak fogalmi elemeivel kapcsolatos vita. Ennek az időszaknak a legjellemzőbb megközelítéseit érdemes néhány sorban feleleveníteni. Szamel Lajos²⁰ szerint a rendészet lényege úgy ragadható meg mint olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul. Ezt a meghatározást napjainkban szinte kivétel nélkül valamenynyi szakember tiszteltben tartja, de látnunk kell itt is, hogy az elmúlt évek, évtizedek fejlődése több helyen „felülírta” ezt az álláspontot. Szikinger István²¹ szerint: „Rendészetben azt a közigazgatási tevékenységet értjük, amelynek feladata a közbiztonság és a közrend, valamint az állampolgárok személyes biztonságának megóvása, továbbá közreműködés a megsértett rend helyreállításában.”. Ebben a meghatározásban a közrend mellett már a közbiztonság is megjelenik. Ernyes Mihály – kutatásai nyomán – arra a következtetésre jutott, hogy a „rendészet” szó 1807-ben jelent meg először a magyar nyelvben. A hazai szakirodalomban szinte állandósult az igény a rendészet központi elemének meghatározása iránt. A szerzők egy része a közrendet, mások a közbiztonságot helyezték a meghatározás középpontjába. Viszonylag korán megtörtént a két fogalom összekapcsolása. Erre példa Ernyes felfogása, miszerint a közrend teremti meg a közfeladatok ellátásnak elemi feltételeit, és ez magában foglalja a biztonságot is. Balla Zoltán²² szerint „A rendészet olyan állami, közigazgatási tevékenység, amely a közbiztonság megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.”

Hosszasan lehetne folytatni a sort, azonban a fogalmi megközelítéseket vizsgálva szembevetendő, hogy néhány fogalmi elem mindegyik meghatározásban szerepel, tehát ezeket a szerzők egyfónán fontosnak tartják. (Ismertetésükre a tanulmány következő részében térek ki.)

Végezetül meg kell említeni egy sajátos problémaforrást, amely a tisztánlátásunkat tovább nehezítheti: ez a – fegyveres szervezet érintő jogalkotásban előszeretettel használt – „rendvédelem” kifejezés körüli zavart jelenti. Ennek a terminus technikusnak a bevezetése szinte megoldhatatlanná teszi a rendészet fogalmának modern és szakma-specifikus megalkotását.²³ Nézzük meg a hatályos szabályozást, és ebből jól érzékelhetővé válik az indokolatlanul vegyes terminológia. A honvédelemről szóló 2004. évi CX. törvény 8.§ (4) bekezdése felsorolja a rendvédelmi szervezetet, e szerint ide sorolandó: a rendőrség, a határőrség, a pol-

18 Magyary Zoltán: Magyar közigazgatás. Budapest, 1942. 564. old.

19 Magyary i. m. 564. old.

20 Szamel Lajos (1919-1998) jogász, az MTA tagja.

21 Szikinger István jogász, az RTF volt tanára, jelenleg egyéni ügyvéd.

22 Balla Zoltán az RTF tanszékvezető főiskolai tanára.

23 Erre utal, hogy a rendészettudománnyal foglalkozó szakemberek körében igen éles szakmai vita bontakozott ki a rendészet és/vagy rendvédelem kérdésében.

gári védelem, a tűzoltóság, a vám-és pénzügyőrség és a büntetés-végrehajtási testület. A rendőrségről szóló 1994. évi törvény 97.§ g) pontja hasonlóképpen fogalmaz. Ugyanakkor a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény 74.§ c) pontjából már kimarad a határőrség, viszont a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény 22.§ j) pontja olyan sajátos jogállású fegyveres testületként határozza meg a határőrséget, amely rendvédelmi és rendészeti funkciót egyaránt betölt. A közösségi vámjog végrehajtásáról szóló 2003. évi CXXVI. törvény 10.§ (4.) bekezdése, a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. §-a, illetve a polgári védelemlről szóló 1996. évi XXXVII. törvény 2.§ g) pontja *fegyveres rendvédelmi szervnek* minősíti a fent nevezett szerveket. A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 2006. évi XXXI. törvény egységes elvek alapján szervezett *rendvédelmi szervként* definiálja a tűzoltóságot.

A felsorolt jogszabályi helyek vitathatatlanná teszik, hogy a magyar közjog használja a „rendvédelem” fogalmat az egyes ágazati törvényekben, azonban nem adja meg a pontos meghatározást. A Magyar Köztársaság Alkotmánya ugyanakkor sehol nem használja a „rendvédelem” kifejezést, ellenben egymás mellé rendelt fogalomként szerepelteti a „rendőrség”, „rendészeti szerv” és „fegyveres erő” fogalmakat. Talán érzékelhető, hogy a kérdéskör alapjainak tisztázása olyannyira szerteágazó, hogy külön tanulmányokban kellene az elhatárolás elvi kérdéseit tisztázni, ezért ehelyütt csak utalok a probléma jelenlétére és megoldásának szükségességére.

Mindezeket túl nem vitatható, hogy az előzőekben ismertetett álláspontokból szintetizálható néhány közös elem, melyeket a továbbgondolkodás során nem szabad megkerülni. Ezeket az alábbiakban foglalom össze:

1. Preferált szerepet tulajdonítanak a *cselekvő, aktív rendészeti* tevékenységnek, melynek –kimondatlanul is – központi eleme a rendőrség tevékenysége. Ugyanakkor a rendészetet nem azonosítják a Rendőrség tevékenységével.

2. A rendészet az *állam (igazgatási) tevékenységének körében* helyezkedik el. Ehelyütt feltétlenül utalni kell a nagy klasszikus, *Lorenz von Stein*²⁴ állásfoglalására: *Rendészet mindazon forma, melyen keresztül a Kormány beavatkozik az igazgatásba, tehát a rendészet a közigazgatás specifikus jegyeket mutató része.*

3. Szoros összefüggés van a *rendészeti tevékenység, a jogállamiság és a jog* között. Tehát, ne legyen semmilyen területen rendészeti fellépésre lehetőség, ha ezt a jog nem alapozza meg. Emiatt a fogalomból ki kell emelni azt, ami felesleges, azaz ami a jog eszközeivel nem kezelhető. Ezzel garantálható a jogbiztonság, és kizárható az önkény és kiszolgáltatottság. Ez akkor elérhető, ha megragadjuk a rendészeti tevékenység központi elemét, amely jogilag egyértelműen definiálható. Ennek leginkább a közrend felel meg, amely azonosítható a jogi renddel, de nem egyezik meg a teljes jogrenddel. Ebből következően jogalkotási feladat annak meghatározása, hogy mi a közrend sérelme, és erre kell kiterjeszteni a rendészeti szervek hatáskörét.

A fentiekben meghatározottak érdekében előfeltétel, hogy a rendészet elméletileg megalapozott és praktikusán alkalmazható fogalmát meghatározzuk, tehát olyan új szempontokat kell figyelembe vennünk, melyek a fejlődés eredményeként kerültek előtérbe.

Az általános fogalomalkotás elvi kérdései

A kérdés tehát az, hogyan gondoljuk tovább a rendészet fogalmát, azaz hogyan tudjuk meghatározni, egyáltalán meghatározható-e úgy, hogy – valamennyi specifikumára tekintettel – helytálló maradjon.

A munka egyik fontos előfeltétele, annak eldöntése, hogy milyen elveknek és kritériumoknak kell megfelelnie ennek a fogalomalkotásnak. Álláspontom szerint a következő elemek jöhetnek szóba:

1. Legyen tudományos igényű

Ezen elvárás teljesen természetes, hiszen a rendészettudomány vitathatatlanul létező, a jogi diszciplína szinte valamennyi területét alakító vagy befolyásoló önálló tudományág. Azonnal felvetődik a megfelelő klasszifikáció, mely kapcsán a 169/2000 (III. 19.) kormányrendeletre kell utalni. E jogszabály szerint a társadalomtudományok között szerepel a hadtudomány, mely jellegét tekintve a legközelebb áll a rendészettudományhoz, így fennáll annak veszélye, hogy ez a terület szublimálódik. A megfelelő lépés erre csak az lehet, hogy a diszciplína saját alapokon szerveződjék, melynek kiváló jele, hogy létrejött a Magyar Rendészettudományi Társaság. Ugyanakkor szükségesnek látom azt is, hogy a Rendőrtiszti Főiskolán deklaráltnak is megjelenjék a rendészettudomány oktatása.²⁵

2. A szakmán belül legyen közérthető, azaz egységes szakmai terminológia szükséges

A rendészeti tevékenység szerteágazósága óhatatlanul magával hozza, hogy az egyes rendvédelmi szervek feladatai sokszor sajátos „együttállást” mutatnak, de a napi praktikum szintjén mégis más és más szakfeladatokat, más ágazati szabályozás mellett kell megoldaniuk, és ez zavarhoz vezethet. Ennek elkerülése érdekében *kellően absztrakt és adekvát* meghatározást kell adnunk, mely alkalmas a jelzett anomáliák kiküszöbölésére. Elvi éllel felvetődhet az egységes rendészeti törvény megalkotása is, mely mellet legalább annyi érv sorakozik fel, mint amennyi ellene.²⁶

3. Jelenjen meg a kellő szakmai rugalmasság

A dinamikusan fejlődő rendészet egyre több területet ölel fel, tehát ezeknek a fogalmi adaptálásra alkalmasnak kell lennie a meghatározásnak. Itt feltétlenül szeretném megjegyezni, közös felelősségünk, hogy szakmai önmérsékletünket megtartva megőrizzük a rendészettudomány praktikus és dogmatikai átláthatóságát.

4. *A megfelelő jogi garanciák melletti legitim erőszak alkalmazásának lehetősége jelenjen meg a fogalomban*

Azaz a közhatalmi eszközök legális alkalmazása mindig a realitás szintjén jelenjék meg. Nyilvánvaló, hogy a legitim erőszak alkalmazásának lehetősége, a közhatalmi eszközök alkalmazhatósága a rendészeti tevékenység során markánsan jelenhet meg, sőt aggályos elemeket is felvethet, ezért a fogalomnak kiemelt figyelmet kell erre a területre fordí-

25 Szerénytelenség nélkül állíthatjuk, hogy a Rendőrtiszti Főiskola oktatói állománya az, amely – tudása, felkészültsége alapján – szinte kizárólagosan alkalmas ennek a speciális tudásanyagnak a közvetítésére.

26 Ennek részletes kifejtése önálló tanulmányt érdemelne, ezért csak utalok néhány kényes pontra – úgy-mint: az egyes szakmák fogalomrendszerének szintetizálása, az eltérő szakmai hagyományok és szerepek újragondolása, a rendészeti tevékenység felügyelete és irányítása, az eltérő ágazati jogszabályok strukturális beágyazottsága stb.

tani. Hangsúlyozni kell a kiemelkedően fontos szerepet, mely az Alkotmánybíróságra hárul, illetve az egyre nagyobb szerepet betöltő közigazgatási bíraskodásban jelentkezik. Nagyon fontos deklarálnunk azt is, hogy a rendészet fogalmának meghatározásakor érvényre kell juttatnunk azt az elvárást is, miszerint az egyes rendészeti szankciók alkalmazása nem eredményezheti az állampolgárok szükséges mértéken túli zaklatását, illetve zavarását. Azt hiszem, erre különös figyelmet kell fordítani 2006 ősze történéseinek fényében.

Álláspontom szerint e szempontok és elvek azok, melyeket feltétlenül figyelembe kellene venni egy „*időtálló fogalom*” megalkotásakor. Látható ugyanakkor, hogy valamenyi feltétel teljesítése nehezen képzelhető el. Ezért tehát úgy kell feltenni a kérdést: *Kialakítható-e a rendészettel kapcsolatban valamiféle „omnipotens” fogalom, és ha nem, akkor hogyan lépünk tovább, azaz mire vállalkozhatunk a rendészet definiálása kapcsán?*

Egy szakmai példa a fogalomalkotás körüli anomáliákra

Az előző bekezdésben felvetett kérdésre a válaszom egyértelműen az, hogy **nem**, ugyanakkor nyilvánvalóan kell egy „vulgarizált”²⁷ rendészet fogalommal operálni, de ennek nincs helye és értékelhetősége a szakmai-tudományos életben.

Álláspontom szerint olyan rendészetfogalmat kell és érdemes kialakítani, amely arra alkalmas, hogy *klasszifikációs viszonyítási pontként megjelenve, mintegy keretfogalomként, egyértelművé tegye a rendészet főbb irányait, feladatait, illetve a fogalomkörbe vonás alapkritériumait*. Végeredményben ez a megoldás mind az elmélet, mind a gyakorlat pozicionálására alkalmas helyzetet eredményezhetne.

Ezt követően az egyes szakterületek ágazati törvényeiben lenne célszerű deklarálni a rendészeti szerv besorolást, és ezután definiálni, illetve pontosan neven nevezve, hogy az adott szervezet milyen rendészeti feladatokat lát el szakma-specifikus alapon.

Ez a gondolatmenet vezethet el *az optimalizált (tipizált) rendészet fogalomhoz*, mely szerintem nagyban segítheti az átláthatóság követelményének érvényre juttatását. A meglehetősen összetett feladatkörök ugyanakkor felvetik annak a kérdését, *hogy az egyes rendvédelmi szervek tevékenysége tartalmaz-e profilidegen jogintézményeket, illetve hiányzik-e feladataik közül olyan, ami dogmatikailag jobban odaillesz?* Ennek illesztésére szeretnék – szűkebb szakterületemhez kapcsolódva – egy példát bemutatni, melyben a büntetés-végrehajtási szervezet feladatrendszerét állítom középpontba.

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló ágazati szabályozás, az alábbiak szerint rendelkezik: „(1) A büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban bv. szervezet) a külön törvényben meghatározott szabadság-elvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabálysértés miatt kiszabott pénzbírság átváltoztatása folytán megállapított elzárást, továbbá – törvény által megállapított körben – az idegenrendészeti őrizetet végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv. (2) A bv. szervezet a feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez.”²⁸

27 Ez alatt azt értem, hogy szükséges egy „hétköznapi” fogalom, ami a köznyelv elvárásait tükrözi. (Ez kerülhet majd be a Magyar Értelmező Kéziszótárba.)

28 A bv. szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 1. §-a. Megjegyzés: az idézet (2) pontja az eredeti jogszabályban „kivastagítás” nélkül szerepel.

Eszerint a következő feladatok végrehajtása tartozik a bv. szervezet feladatrendszerébe:

1. a szabadságvesztés valamennyi fajtája,
2. a kényszergyógykezelés,
3. az alkoholisták és kábítószer élvezők kényszergyógyítása (bár itt utalni kell arra, hogy a Btk-t módosító 1987. évi III. törvény a kábítószer élvezők kényszergyógyításától átmenetileg eltekintett, ugyanis a feltételrendszer hiánya ezt nem tette lehetővé),
4. az előzetes letartóztatás,
5. az ideiglenes-kényszergyógykezelés,
6. a szabálysértési elzárás,
7. az idegenrendészeti őrizet, melyet a legsúlyosabb bűncselekmények²⁹ miatti szabadságvesztés előzött meg, és mellékbüntetésként kiutasítást alkalmazott a bíróság.

Az 1-5. pontok alá tartozó szankciók végrehajtása tekintetében egyértelmű, hogy a büntető jogterület meghatározó, így álláspontom szerint ezekben az esetekben a büntetés-végrehajtási szervezet nem mint rendészeti szerv jelenik meg.

Esetleg a kényszergyógykezelés és az ideiglenes kényszergyógykezelés lehetne egészségügyi rendészeti feladat³⁰, azonban ehhez a jelenlegi szemléleten kellene változtatni, és egyértelműen a közigazgatás feladatkörébe utalni ezt a jogkövetkezményt. Egyébként is visszásnak érzem, hogy ezeket az elkövetőket – elmeállapotuk miatt – tulajdonképpen kivesszük a büntetőjog hatálya alól, hiszen nem büntethetők, de mégiscsak egy a Btk-ban szabályozott jogkövetkezményt alkalmazunk velük szemben. Tovább rontja az összehatást, hogy mindez a büntetés-végrehajtás feladatrendszerét terheli, amely magával hozza a „börtön-helyettesítő jellegét”. Természetes, hogy a zárt intézeti kezelés szükségszerű, de kérdés, hogy – leszámítva a szakmai praktikumot – dogmatikailag védhető-e a jelenlegi klasszifikáció? A megoldás álláspontom szerint az lehetne, hogy ezeket az elmebeteg embereket a mindenkori igazságügyi és a népjóléti tárcák közös felügyelete mellett működő, önálló költségvetésű *forenzikus (törvénytársi) klinikán* kellene elhelyezni. Véleményem szerint ugyanis az orvosi gyógyító tevékenységben nincs jelentősége annak, hogy az elmebeteg bűnöző-e, vagy sem, tehát a bv. szervezet bevonása a feladatba emiatt erősen vitatható. Persze mindezek fölött ott lebeg a legnagyobb jogi-orvosi-etikai kérdés, hogy kényszerral, tehát akarata ellenére lehet-e bárkit gyógyítani?

Az alkoholisták kényszergyógyítása tekintetében a rendészetbe való áthelyezés nem valószínűsíthető meg, mert itt az *elkövetőre legalább 6 hónapot meghaladó tartamú végrehajtandó szabadságvesztést szabtak ki*, ezért a bv. szervezet hatásköre nem váltható ki semmivel.

A 6.-7. pontokban jelzett feladatok, viszont szükségképpen és közvetlenül kapcsolódnak a közigazgatáshoz, illetve annak két nagyon fontos területéhez: a szabálysértési joganyaghoz, illetve a rendészethez. Látható tehát, hogy ezek a jogkövetkezmények a büntetés-végrehajtási jog területére esnek, amely a büntető tudományok egyik önálló ága. A szabálysértési elzárás és az idegenrendészeti őrizet mint egyértelműen közigazgatási/rendészeti szankció „vendégként” jelenik meg a büntető területen, melyeket kvá-

²⁹ Ezekre a bűncselekményekre az idegenrendészeti törvény utal a Btk. alapján.

³⁰ Ezt a paradigmaváltást már a magyar börtönügy egyik legnagyobb képviselője, Finkey Ferenc (1870-1949) is szorgalmazta.

zi börtön-helyettesítő jelleggel hajtunk végre. Véleményem szerint ezt, csakis a praktikus szakmai érveket preferáló jogalkotói akarat teszi és teheti lehetővé, megnyitva ezzel a klasszifikációs viták, érvek és ellenérvek végláthatatlan sorát. Az eddigi okfejtéssel azt szeretném bebizonyítani, hogy a bv. szervezet atipikus jegyeket mutató rendészeti szerv.

Álláspontom szerint ebben a konstellációban sokkal inkább illik rá a következő fogalom: *elsősorban a büntetőjogi szankciók végrehajtására létrehozott fegyveres rendvédelmi szerv, amely – külön törvény³¹ által meghatározott körben – egyes személyi szabadságot érintő rendészeti jogkövetkezményeket is foganatosít.*³²

A továbbgondolkodás lehetséges útjai

Sajnos a rendelkezésre álló terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé a további okfejtést, azonban néhány olyan kérdés felvetődött, amelyekre a rendészettudományak előbb-utóbb választ kell adnia, illetve elméleti megalapozottsággal kell a továbbgondolkodás útját kijelölnie. Ezeket az alábbiakban foglalom össze:

1. Létrehozható-e, vagy érdemes-e kísérletezni egy időtálló és a rendészet minden specifikumát magába foglaló definíció megalkotásával?
2. Ha erre nemleges válasz születik, akkor az elmélet és a gyakorlat együttesen, milyen megoldásokat kínál(hat) a probléma megoldására?
3. Valóban léteznek-e atipikus rendészeti szervek, és ha igen, akkor hogyan értékeljük ezek tevékenységét?
4. Hol és milyen elvek mentén húzható meg az a határ, mely a jogalkotói akarat elfogadhatóságát elválasztja attól a helyzettől, amikor utólag, a végrehajtásban résztvevőknek kell – sokszor fogcsikorgatva – befogadni rendszeridegen jogintézményeket? A kérdés úgy is feltehető, hogy *jó-e, ha a szükség szüli a tudományt.*

Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása komoly szakmai és tudományos kihívást jelent, azonban ehhez a munkához csak akkor párosulhat eredmény, ha az elméleti és a gyakorlati szakemberek egyenrangú partnernek tekintve egymást folyamatosan konzultálnak. Fontosnak tartom továbbá, hogy elképzeléseiket a szakmai tisztesség, a szakma iránti feltétlen elkötelezettség, a szakmai realitások és a kölcsönös tisztelet jegyében igyekezzenek megvalósítani, törekedve arra, hogy *az elmélet legyen kicsit gyakorlatiasabb, míg a gyakorlat legyen kicsit elméletesebb.*³³ Ebben a munkában az egészséges arányok megállapítása, valamint a felvállalható fejlődés útjának kijelölése *közös szakmai felelősségünk*, mert ne feledjük, hogy tevékenységünkkel nagymértékben segíthetjük, vagy tévútra vihetjük a közös ügyet, illetve annak későbbi sorsát.

31 A jelenleg hatályos 1995. évi CVII. törvényről van szó.

32 Természetesen ezen a definíción finomítani, árnyalni lehet, de álláspontom szerint az irányvonal helyes.

33 Ez kétségkívül közhelynek hathat, azonban végiggondolva e tanulmány mondanivalóját, szerintem a „közhely” ebben az esetben az egyik központi elemmé nemesül.